

Vil·la Filomena: Vila-real 2.400 aC

Conèixer-nos millor és el primer pas per a voler-nos més. Aquest principi bàsic de l'autoconeixement i la intel·ligència emocional que hauríem de practicat tots a títol individual més a sovint, té el seu reflex més clar en l'àmbit col·lectiu en el nostre patrimoni, la nostra història. La forma que les societats tenim de conèixer-nos millor, d'estimar-nos més, és l'estudi de com hem arribat aquí. Com vivien els nostres avantpassats, com es relacionaven, com hem anat evolucionant al llarg de la història per a ser el que hui som i caminar cap al que volem ser. Com aquesta evolució ha anat manifestant-se en cada moment conforma el nostre patrimoni i és una obligació dels poders públics protegir-lo i promoure'l com qui conserva el llegat familiar dels rebesavis que ha anat passant de generació en generació.

La història de Vila-real com a poble arranca l'any 1274, amb la Carta Pobla atorgada pel rei Jaume I, de la qual l'any que ve celebrarem el 750é aniversari amb una commemoració com l'efemèride mereix. Sobre aquest fet històric hi ha un consens acadèmic i social incontestable. Però no és menys cert que, molt abans de la nostra fundació, sobre el 2.400 aC, ja tenim vestigis i evidències de l'existència de poblats que constitueixen el germen prehistòric de la Vila-real que som hui. Els primers pobladors del nostre terme -concretament, al que hui és el Termet de la Mare de Déu de Gràcia-; els primers vila-realencs i vila-realencques van existir molt abans que la pròpia Vila-real. Ara, tenim l'ocasió de conèixer-los, d'entendre com vivíem, com ens relacionàvem, com ens alimentàvem... en una exposició excepcional al Museu Etnològic del Termet que recupera la memòria del jaciment injustament oblidat de Vil·la Filomena.

"Vil·la Filomena. Els primers habitants de Vila-real" és una mirada als nostres orígens, a la nostra història i patrimoni. Poc es coneix, fora de l'àmbit acadèmic, la història del jaciment de Vil·la Filomena i, tanmateix, el descobriment de les restes, allà per l'any 1917, va suposar una fita científica i arqueològica de gran rellevància a Europa. La troballa, com ens recorda el catàleg editat amb motiu de la mostra, va ser inicialment fruit de la casualitat, gràcies a un veí, Manuel Llorens, que va trobar un esquelet i algunes restes de ceràmica en la seua finca, Vil·la Filomena, molt a prop de la nostra ermita de la Mare de Déu de Gràcia. Però en el context històric de l'època, les restes es van cremar i repartir sense major transcendència. Cinc anys després, seguien apareixent troballes en la finca i es van fer les primeres excavacions que, amb la implicació fins i tot de personalitats com el nostre Fill Predilecte José Ortells o el farmacèutic Manuel Caldach, van cridar l'atenció d'universitats, entitats o científics com el geòleg Vicente Sos Baynat o l'arqueòleg Francisco Esteve. Personalitats que van contribuir a què Vil·la Filomena arribara a ser un jaciment conegut a tot el món.

Víctima d'un context històric on la cura del patrimoni i l'arqueologia eren encara incipients, Vil·la Filomena va acabar desapareixent a mitjans segle XX. Les importants troballes del jaciment de Vila-real -entre elles, un exemple únic de ceràmica campaniforme- es conserven en la seua majoria al Museu de Belles Arts de Castelló, al qual vull agrair especialment que ens haja facilitat les peces per poder exposar-les en aquesta exposició del Museu Etnològic. També a la Diputació, la tècnica municipal de Museus, Carmela Falomir, i a José Albelda (Arqueocas) per haver fet possible aquesta exhibició, amb la qual recuperem la memòria dels nostres orígens i la història fascinant del jaciment de Vil·la Filomena. Un primer pas al que seguiran noves accions i iniciatives en les quals ja estem treballant, nous estudis i investigacions, que ens permeten descobrir i conèixer millor els nostres orígens, defensar el nostre patrimoni i seguir millorant el nostre Museu Etnològic del Termet. Perquè és així, coneixent-nos millor, com podrem voler-nos més per a seguir avançant, junts i juntes.